

Nr 350.

Av fru Sjöstrand m. fl., angående befrielse för majoren C. M. O. Klingspor och sergeanten B. J. Karlsson från erläggande av inkomstskatt för viss uppturen ersättning för röjning av minfält.

Vid »Nordkap» i Landskrona utlades år 1944 ett stridsladdat minfält mot stridsvagnar. Vid försök till röjning år 1945 detonerade en stridsvagnsmina och förorsakade en underofficers död varjämte den officer, som ledde minröjningen blev allvarligt chockskadad.

Efter den inträffade dödsolyckan avbröts röjningen av minfältet, och området inhägnades, fridlystes och försågs med varningstavor.

Området omkring det inhägnade minfältet är allmän plats, och vissa risker förelåg därför ständigt att särskilt barn, trots inhägnad och anslag, skulle taga sig in i området och där bli utsatta för risken att orsaka utlösning av någon stridsvagnsmina och dödas.

Minfältet, som avsåg att trygga en i strandlinjen liggande bunker mot anfall från landsidan av stridsvagnar, upptog en yta av omkring 100×100 m med ca 100 stridsvagnsminor utlagda och var mot landsidan omgivet av ett högt gunnebstängsel samt mot sjösidan av »spanska ryttare» med vinkeljärnsstomme sammanflätade med taggråd.

Trots dessa försiktighetsåtgärder och regelbunden kontroll från polisens i Landskrona sida samt översyn och reparation av militär ur försvarsområdet, hade vid ett flertal tillfällen efter kraftigare storm havet brutit sönder hägnaden längs strandlinjen, och från den synnerligen långgrundna stranden blev passagen mer eller mindre fri in i stridsvagnsminfältet för på stranden lekande barn och våghalsig ungdom.

Vid ett flertal tillfällen hade hundar, som av sina ägare rastats på stranden, genom att antingen krypa under stängslet eller genom någon öppning från sjösidan tagit sig in i det på fasaner och kaniner särskilt rika reservatet-minfältet. Stor risk förelåg vid sådana tillfällen att ej blott hunden utan även den utanför stängslet stående hundägaren och andra personer kunnat komma till allvarlig skada genom någon detonering.

Ja, riskerna för olyckor på grund av minfältet var stora, men så var också den tacksamhet stor, som invånarna i Landskrona kände mot de båda minröjare, major Klingspor och sergeant Karlsson, som på ett så skickligt fast synnerligen livsfarligt sätt lyckades oskadliggöra samtliga minor sommaren 1951.

Enligt uppgift avsåg fridlysningen av minfältet en tidrymd av 5 år, och när denna tid utlöpt gjorde Landskrona stad framställning till militärmyndigheterna om att det riskfyllda minfältet skulle röjas.

Av chefen för armén anbefalldes en »Undersökning vid 'Nordkap' i Landskrona för att eventuellt röja ett under krigsåren utlagt minfält». Personal från armé-, militär- och försvarsområdesstaberna samt från kungl. arméförvaltningens tygavdelning beordrades deltaga i undersökningen, varjämte stadsfiskalen i Landskrona bidrog med lämnandet av vissa uppgifter.

Undersökningen resulterade i ett förslag att »KAFT såsom en första åtgärd anmodades undersöka och utreda de metoder och den verktygs- och maskinutrustning, som borde utnyttjas vid en eventuell röjning av minfältet».

Inom vapenbyrån vid KAFT utarbetades ett förslag till metod, utrustning, organisation och tidsplan för röjningen av minfältet. Detta förslag, uppgjort av chefen för sprängmaterielektionen vid vapenbyrån med biträde av sprängteknisk expertis på minområdet, upptager icke mindre än 6 olika förslag till metod för röjning. Av förslaget framgår med all tydlighet de stora risker, som ett röjningsföretag ansågs vara förknippat med.

Efter att i förslaget med starka motiveringar ha förkastat de 5 först upptagna metoderna, stannar förslagsställaren inför den som punkt 6 framförda metoden såsom medförande de minsta riskerna för olyckshändelse.

I tidigare nämnda arméorder, ställd till inspektören för ingenjörtrupperna, står i fjärde stycket: »En utredning har gett vid handen, att minröjningen bör utföras av personal från ingenjörtrupperna. Personalen skall emellertid uttagas bland frivilliga.» I samma arméorders tredje stycke framhålls att »röjning bör med hänsyn till olycksrisken ske med mesta möjliga maskinella hjälpmedel».

Minröjarna skulle alltså uttagas på frivillighetens väg, och när major Klingspor av sin kårchef tillfrågades, om han vore villig åtaga sig ledningen av minröjningen, åtog han sig det riskfyllda uppdraget och blev därtill på arméorder beordrad.

Major Chr. Klingspor, som (enligt tjänstgöringskort) under åren 1942—1945 varit lärare vid och chef för ej mindre än 15 kurser i spräng- och mintjänst och som f. ö. hösten 1943 tog initiativet till vissa sprängförsök just med den typ av stridsvagnsminor, som lagts ned i minfältet vid »Nordkap», var väl förtrogen med mintypen i fråga. Han kände de stora risker, som var förknippade med även oskadade minors röjning och hur mångfaldigt större riskerna var vid den förestående röjningen, alldenstund minorerna legat sju år i marken och på olika sätt påverkats av marksyror, saltvatten m. m. En av de utlagda minorerna hade t. o. m. enligt polisprotokoll självdetonerat i minfältet!

Resultaten av nyssnämnda sprängförsök rapporterades till högsta arméledningen av dåvarande militärbefälhavaren för I milo och resulterade i snabba beslut för att öka säkerheten vid denna mintyps användning. Med stor sannolikhet har många svåra minsprängningsolyckor undgått tack vare dessa i och för sig mycket riskfyllda sprängningsförsök.

Stridsvagnsminor av ifrågavarande typ (m/41 med varianter) har, på grund av nämnda sprängförsök och alla de komplicerade handgrepp som

erfordrades vid minans handhavande, sedan flera år tillbaka kasserats som olämpliga och alltför riskabla att användas vid trupp.

Efter ingående förberedelser vid staber, verk och inrättningar i Stockholm och Landskrona insändes av major Klingspor till chefen för armén den 22 maj 1951 en plan för röjningen av minfältet Nordkap jämte kostnadsberäkningar samt i särskild skrivelse ett förslag till gratifikationer.

Planen för röjningen av minfältet m. m. godkändes i princip genom en skrivelse från arméstaben (Ast/Utr nr 53:9 den 7 juni 1951), *men något svar på storleken av och formen för gratifikationens utbetalande erhöles icke från arméstaben.*

Minröjarnas eget förslag (major Klingspor och sergeant E. J. Karlsson) löd: »Förslagsvis bör riskpremien sättas till 10: — kr/dag och ersättningen för varje röjd mina till kr, 200: — *att lika fördelas mellan de båda minröjarna. Ersättningarna bör utbetalas under sådana former, att de äro skattefria.*»

I skrivelse från ingenjörinspektören av den 24 maj 1951 anbefalles bl. a. vissa säkerhetsåtgärders vidtagande utöver de i major Klingspors plan upptagna samt framhålles, att minröjarna borde ordna försäkringsskydd, innan röjningen började. Dessutom anbefalldes insändandet av skriftlig förklaring enligt följande exempel på formulär:

»Härmed förklarar jag, att jag frivilligt åtagit mig att utföra röjning av stridsladdat minfält vid Landskrona, att jag tagit del av alla tillgängliga handlingar, rörande detta, samt att jag är fullt medveten om de risker, vilka är förknippade med arbetet.»

I skrivelse till chefen för armén av den 13 juni 1951 anmäler major Klingspor, att förberedelserna för röjningen av minfältet i Landskrona snart är avslutade och att röjningen beräknas (sedan personalen trimmats för tjänsten och inlärt meddelade säkerhetsföreskrifter) kunna påbörjas under påföljande vecka.

Beträffande ovan nämnda skriftliga förklaring står i samma skrivelse: »*Sådan förbindelse är sergeanten E. J. Karlsson och jag villiga att avgiva, så snart vi erhållit av oss godtagbar förbindelse från chefen för armén angående ersättning.*» Dessutom anmäles, att försäkringsskydd ordnats av minröjarna själva, samt att premierna för dessa av dem själva gäldas.

I ett handbrev från ingenjörinspektören av den 19 juni 1951 meddelas major Klingspor, att försvarsministern dels medgivit, att minröjningen får taga sin början, dels att han gått med på att det av chefen för armén föreslagna beloppet utbetalas och tillägges, att statsrådet anser, att Kungl. Maj:t icke skall lägga sig i grunderna för ersättningsbeloppets beräkning, utan att chefen för armén får utbetala ett belopp intill det angivna, sedan minfältet röjts (kungl. brev av den 22 juni 1951, Dnr 2127).

I den tron och förhoppningen att gratifikationerna skulle utbetalas under sådana former att de blev skattefria, insände minröjarna anbefalld förklaring, att de frivilligt utförde minröjningen.

Uppgiften att påbörja minröjningen delgavs major Klingspor muntligen per telefon av ingenjörinspektören någon dag före 22 juni 1951. Detta datum röjdes den första minan, oskadliggjordes genom sprängning efter transport till sprängplats i nykonstruerad »minlyftsläpa».

När kungabrevet kom minröjarna till handa någon dag i mitten av juli månad, blev dessa givetvis mycket förvånade och besvikna över att icke finna något nämnt om den form för gratifikationernas utbetalande, som i skrivelsen till chefen för armén av den 13 juni 1951 begärts och förväntats, alltså såsom en skattefri ersättning, men den påbörjade minröjningen fortsattes i den förhoppningen, att chefen för armén likväl skulle utverka den av minröjarna framförda önskan om befrielse från skatt.

Dessa förhoppningar blev helt grusade, när debetsedlarna å slutlig skatt enligt 1952 års taxering kom minröjarna till handa. För att taga major Klingspors fall såsom exempel, utkräves nu av honom en kvarstående skatt på ej mindre än 4 172 kr. Om från gratifikationen drages detta belopp samt skadeförsäkringspremien om 630 kr, kvarstår icke stort mer än hälften av det för minröjningen utbetalade beloppet. Enär minröjarnas skatteunderlag är olika stora kommer också de kvarstående delarna av de utbetalade gratifikationerna att bli olika stora. Det förhållandet kommer att inträffa, att den för röjningen ansvarige ledaren och samtidigt röjaren i verkligheten erhåller en mindre erkänsla av staten än den såsom hans biträde beordrade. — Här föreligger intet slag av avundsjuka från major Klingspors sida mot hans duktige medhjälpare, utan det är rättvisesynpunkten, som f. ö. framhållits av båda minröjarna. Belöningarna för minröjarnas modiga och ytterst livsfarliga röjning borde ju rättvisligen vara lika stora, och så hade ju skett, om skattefrihet medgivits för den särskilda ersättningen. Båda riskerade ju sina liv i det samhällsnyttiga och synnerligen nervpåfrestande gemensamma värvet. Visserligen har för den enligt kungabrevet »särskilda ersättningen» utförts ett arbete, en prestation, men denna prestation har ju varit av så säreget slag, att den belöningen bort behandlas som en samhällelig erkänsla för en god prestation och ej tagas till beskattning. Att så gott som dagligen under två månaders tid tum för tum söka sig fram i ett sedan sju år av vass, snärjgräs, tistlar och brännässlor tätt igenvuxet område med varje nerv på helspänn för att om möjligt undvika något ödesdigert feltramp eller oförsiktighet av annat slag och att i vilket ögonblick som helst *vet* sig kunna råka på en kanske detoneringsfärdig mina, detta är en prestation av sådant säreget och självuppoffrande slag, att vi helt vilja instämma i vad ingenjörinspektören uttrycker i sitt här bifogade yttrande beträffande skälen för att skatt icke bör avkrävas minröjarna: »Den gratifikation, som tilldelats dem, bör därför vara synnerligen väl förtjänt, och det synes vara staten ovärdigt att nu ta tillbaka en stor del av densamma.»

Bifogas:

yttrande av inspektören för ingenjörtrupperna	bil. 1
yttrande av chefen för vapenbyråerna vid KAFT	bil. 2
tackbrev från representanter för Landskrona stad för utförd min- röjning	bil. 3
skrivelse från högkvarteret till inspektören för ingenjörtrupperna (Ast/Utr nr 53:9 den 17 mars 1951), åtföljd av »Förslag till met- od, utrustning, organisation och tidsplan för röjning av min- fält vid 'Nordkap' i Landskrona jml Ast/utr nr 53:9 d. 22 no- vember 1950»	bil. 4

Med anledning av vad som ovan anförts får vi hemställa,
att riksdagen måtte besluta medgiva befrielse från erlæg-
gande av inkomstskatt för den särskilda ersättning om
10 000 kr., som för röjningen av ett år 1944 i Landskrona
utlagt minfält jämlikt kungl. brev av den 22 juni 1951, Dnr
2127, utbetalades till envar av majoren i ingenjörtruppernas
reserv Chr. M. O. Klingspor och sergeanten vid ingenjör-
trupperna B. J. Karlsson.

Stockholm den 27 januari 1953.

Helga Sjöstrand.

Gustaf Svensson

T. G. v. Seth.

Axel Landgren.

i Vä.

¹ Bilagorna här ej tryckta. De ha överlämnats till bevillningsutskottet.